

חוות דעת גאוני רוסיא.

הציונית שהתחמשה בשם „מורחיי, בראותה, כי לא נעשתה עצתה ושנוי השם לא הועיל לה למשוך כרשת זו טמנה ללכוד את היראים בארצנו, החלה בימים האחרונים להרחיק פעולותיה ותפרוש את מכמתה על אחינו החרדים בחייל. לתכלית זו, בירוע, אסף המורחי את כנסיתו הראשונה למרעסבורג, וישלח מסיתים גם לשאר חמרינות, אולי יבנה משם. אך כנראה מן השמים כך נגזרה לכל יהרוך רמיה צידו ובכל מקום ש„המורחית“ נוחת עיניה לתקוע לה יתד נעשה גל של עצמות. גאוני אונגארן, בראותם צרה קרובה לבא חלילה, אורו חיל ויצאו יותר ממאה ושלושים גאונים וצדיקים היו כמחאה עזה, וכמו שהרסנו בחוברת א': וכן באשכנז והאללאנר. גם שם התעוררו גדולי החרדים להודיע ולסרסם חללה של הציונית „המורחית“ ויזהירו את החרדים לדי ולתורתו. לבלתי נשת אל „המורחי“ כמו לכל הציונים המערבים. ואולם כחששם, מן בהיותם רחוק ממקור „המורחי“ טועים הם במשפטם על אדותיו, לכן פנו אל גדולי גאוני ארצנו לשמוע חות דעתם על הכת החדשה הזאת. וגאוני ארצנו היו אמנם לא אחרו מהשיב שואליהם דבר ברור ומחלט, והתשובות האלה הגנו נוחנים בהסלם למען יהיו זכרון לבני ישראל לדורות עולמים. וראשונה הגנו להעתיק בזה מאמר ראשי מה„איראעליטי“ המאינצי, זהו.

מלחמת המוסרים באחרית הקיץ העבר בטח עוד יזכרו הקוראים, ובלי ספק יודו כלם, כי אנחנו נעלנו את כלי־נשק הנבונים, להרף ולגרף את האנשים הפרטיים המתנגדים לרעותינו ולבא עליהם כדבות ורכילות דופי. ואמנם גם עטנו מלטה דברים קשים וחדים, אבל רק בנוגע לעצם הענין המדובר בו, אך בשום אופן לא נגד האישיות הפרטית. ידינו נשארו נקיות, למרות החרפות והגרוסים של מתנגדינו, שאמנם הכבידו

עלינו לבלתי דבר רק כהוגן הענין עצמו. מצד שכנגדנו התגמלו עלינו בכל מיני ולוחים שמצאו ואנחנו אמצנו את לבנו ונעבור עליהם בשתיקה. ואולם בנקל יכולנו לעשות זאת. אחרי דעתנו ברור כי התגמלותם רק על אישיותנו הפרטית בהכרח תוכיח לכל מתבונן, כי בעצם הדבר אין להם מה להשיב כלום. ובכן אם כי התאחדנו עם הענין המדובר בו, אבל בשביל זה הענין ואישיותנו הפרטית עדיין איננם לאחרים כלל. חרוסי וגרוסי אישיותנו הפרטית עדיין איננם גורעים ומפחיתים כלל את משפט הענין הנדון על ידינו. גם על גדולי אונגארן הרימו יד ויתגמלו באופן היותר מנונה. ויציגום כקסמים שאינם בני דעה להכין מעשיהם. ואחד מהציונים, למען חוק את בני חברתו, עוד הוסיף לברות מלבו חזון שוא, לתאר באיזה אופן יצאה לאור העולם המחאה האונגארית, ואף שבכל דבריו לא נמצאה גם מלה אמתית אחת, בכיו שחקו ולא ענוהו דבר. ורב הוללאנדי צדיק תמים ונדול בתורה שקנה לו שתי עולמות בהביאו לפועל אותה המחאה האונגארית ובשביל זה קמו עליו להכחיש לגמרי את יחסו להחרדים — גיב שחק ולא ענה כלום.

ואנחנו גם עתה לא היינו יוצאים מגדר השתיקה, לולא יצא האחד המיוחד בין גדולי זמננו בקול נגיד ומצוה לדרוש מאתנו לצעוד הלאה במלחמתנו. רבנו ר' אלי' חיים מייזל מלארז שהכל יודעים ומכירים אותו לנדול נאוני וקרובי דורנו וחות דעתו שקולה עד מאד בעיני כל, עד שגם מתגנדיו ישחאו על עוצם הצינא סקחא והחזרת שלו ועל הכח המכיר והשופט שנקרבו — יבקש במכתבו, שהגנו נותנים בזה לפני הקוראים, את כבוד הדרת הרב ד"ר ב— מ ספרדי, לבלתי נסוג אחור ממלחמת ר' נגד הציוניות שכה סכנה כרוכה להיהדות, וזוהי האנרת:

בשם ר' ב' מ"ח תרס"ה.

לכבוד יודי ר' יודי נפשי הרב הגאון הגדול מפורסם בישראל עמוד היראה כ"ש
 מ' שלמה ש"י ד"ר בריוער אביד בק' פראנקפורט.

אחריש ושולם תורתו באהבה. דבר לי אל כבוד נאונו. הנה הפרצה אשר סרצה הציוניות והמורחית במדינתנו אין לשער, כי אחרי כל ההשתדלות אשר עמדו כנגדם עלתה בידם לצודר נפשות נקיות ולהולכים שולל חוץ לדרך התורה והמוסר, עתה נתאחדו יחד וילכו להם לבקש מקומות חדשים וכפי הגשמע הי' גם בפראנקפורט וכי גם שם מצאו להם ידים וכי מהאנשים החוסים בצל תורתו דמר נלכדו כמצודתם. לזאת הנני לבקש מאת כבוד נאונו שיי, ישיב נא להודיעני אם כן הוא ואם יש בידו להוציא בלעם מסיחם. יען עינינו ראו את המחלה המתרבתת הזאת, הם חוסמים שה אחת מתורה מן עדר ר', ואחריו ירוצו רבים, מתלא אמרין, תן לשמן שערה אחת והוא יאסוף אליו גם את הראש גם את הווקן. לא אכחד מכתיר שיי כי לפי דעתי יש לחוש הרבה אם ח"ו יעלה בידם לצוד נפשות כאשר צדו עד כה מן יהפך ח"ו רוב הערה למינוח. הייתי מאריך במכתבי אבל חלישות כחי לא יתני להאריך גם מה שכתבתי הי' ברוב עמל. ודי' שלום יתן שלום וברכה וישמור שארית עמו לכל ירח ח"ו ממנו נדה, והתועים ישובו ויבקשו את ר' ואת תורתו ישמרו כנפשות כל יראי ר' וכנפש נענה הרויש ומוקירו.

אלי' חיים מייזל.

כמוכן, דברי נאון דורנו שלישיא עשו רושם חוק עד מאד בלב כל קוראיהם, כי מי לא יראה אהבת ר' ותורתו הבודעת כאש בלב כותבם הגאון הצדיק שלישיא וכבר

כללו לנו רבותינו ז"ל: דברים היוצאים מן הלב נכנסים ללב. והנה עתה קבלנו מערכה שלמה של מכתבים מגדולי גאוני ארצנו אשר חושבים אנהנו לנו לחוכה גדולה להביאם בהפליא, ובחפץ לב הננו נותנים אותה בזה כמו שהם, וראשונה הננו מדפיסים מכתבו של המציאם להפליא כעין הקדמה, והוא:

ב"ה. ד' דחנוכה תרס"ה לפ"ק ראשון יע"א.

לכבוד ידידי הרב הגאון המפורסם הלוחם מלחמת ה' מוה' אלי' עקיבא גרין האבדיק פאלטאווא יע"א.

בזה הנני שולח למר גרין סך אגרות אשר קבלתי מהגאונים המפורסמים ממדינת רוסיא סדרתים על פי אי"ב ולא השמטתי רק מה שכתבו בראש היינו התוארים שאין נפשי נוחה מהם וגם מה שאינו נוגע לעניינינו זה רק עניינים פרטים אלי. והנה מלבד אותן האגרות קבלתי עוד כמה וכמה מכתבים מגדולים אשר הפצו בעלום שמם מטעמים שנראים להם נכונים גם איזה רבנים גאונים אומרים עם הספר שאין כדאי לצאת נגד המורחיות, כי זהו דבר שהוא הבל הבלים ושיקרא לא קאי ושכחיה לדווא וכו' [דברי הגאון מאסמינא], גם קבלתי דברי חודה על עבודתי בענין הזה מהגאונים רסלאבארקא, ליסנא, מערעש קראק כו' וכלם אומרים לרחק ולא לקרב ובטח תחוקנה עי' דברי כל אותם הגדולים יצו ידו מר גרין במלחמתו, יהי ה' עמו!

דוב ארי' אכ"ד.

והנני ידירו הרושית נאמנו

* * *

א. ב"ה. יום ד' בראשית כ"ו תשרי תרס"ה לפ"ק סאכטשאב.

מכתב מעכ"ת יהי' שאלת חכם ותשובה שלימה לנכון הניעני ושמתתי לראות רוח בינתו כי גם בריחוק מקום השכיל לדעת ולראות את הרעל המר הכרוך בעקבות גם שניהם לרבות שניניהם ואין לי להוסיף על דבריו רק יהי' ד' אלקיו עמו לגדורו נדר בעד המספחת הלו לכל תפרוץ במדינתו אשר חוסים תחת צל כנפיו, וד' יהי' בעזרו נפשו ונפש דו"ש ושיח הק' אברהם חוסיק הנ"ל.

ב. ב"ה. מינסק יום ה' עש"ק ה' מרחשון תרס"ה לפ"ק.

הנה בדבר בקשתו להוסיף דיעו חויד של הרבנים בסביבותנו ע"ד הציוניות המורחית מכיון שאנו קרובים למקור נביעתה, עיו הנני מתכבד להודיעו, כי הרבנים רובם ככולם אשר גם אנא ועירא דחבריא בתוכם המה כנגדם, ואם כי המורחית התלבשה למראה עינים בשלית של יר"ש וחיווק הדת מלבד הנה הציונית ודמנרד אבתרה מלנו לכל היודע ומבין מביט ורואה תוך תוכו של הענין אין כל ספק כי דא ודא אחת היא שניהם כאחד לא טובים, המורחית כהמערבית אינם לחיווק ולא לחיבור אך לסירוד כי עיי רבו וחוחי הלב המטילים דופי בקדשי וקרושי ישראל ועיי רצונם לכבוש הקהלות (וו המצוה שמחויקים בה) רבו בכל מקום היותם הקטשות והמריבות, הנערים ירהבו בוקנים שקנו חכמה והנקלים בהנכבדים וכיו מידם הוא לנו, ובכן מחויקנא שיבותא לכינ אשר יצא הוא וסיעת מרחמוהי רבני גאוני אונגארן להודיע את אחינו יראי ד' כי לא יתנו ידם להם וכי התהברותם איננו עולה יפה, יהי ד' עמו ויברך מעמו וד' ממרומו

יהי למשען למו כי יוסיפו אומץ ויגברו חיילים לגדוד כל פרץ ולהסיר כל מכשול אמן
 יכורך כהר"ה כנפשו ונפש ידירו חדרשנו באהבה מכברו ומיקירו
 אליעזר ראבינאוויץ חובסיק.

ג. ב"ה. ווינדאווי ב' דר"ה כסלו תרס"ה.

מכתבו הנכבד של כ' הדר"ג נ"י מן יום כ"ה מרחשון קבלתי. והנה אנכי אינני
 כדאי שכי' הדר"ג נ"י שלח אלי לשמוע את חות רעתי עיר מיכה של הציונית המזרחית
 ובפרט אחרי שכבר שמענו את דעתו הגדולה של מויר הארי החי שבחבורה היה הנאון
 האמתי מאור הגולה כשי"ת כמיה חיים הלוי נ"י אבי"ד דק"ק בריסק, אבל עכשיו ששלח
 אלי הנני מוצא עצמי למחוייב מפני הכבוד להיות נדרש לדבריו כ' הדר"ג ולהגיד את
 השקפתי בזה. לרעתי כל מי שרואה עצמו לחוב קדוש להיות מתנגד להציונית הערוסה
 (מכל מצוה ומושג דתי וכמו שהעירו מחוללי התנועה בעצמם בראשית התפתחותה שדבר
 אין להם עם הדת) הוא צריך ניב להתחם בשלילה גם להציונית דתית מורחית. כי
 הקושיות והסתירות שמוצאים החרדים על עצם התנועה עומדות במקומן גם ע"י המזרחית
 ובצדק ישאל כל שואל תמים: המזרחים האלה מה הועילו לנו הם בתקנתם? ואלו
 למשל המזרחים היו בונים להם בימה מיוחדת לנמרי, מרכז מיוחד ממסד ועד המסחות, או
 לפחות היו מקים להם להצטרף בעיני עצמם מנקודת ההשקפה של עצמם ואז היו גם
 מקום להעומדים סבחוץ לרון ולשואל על תנועה כזו המוכה היא אם לא, אבל עכשיו
 אחרי שתכונתה ושיבה של המזרחית, היא כזו, שבכל העבודות הצבוריות הנוגעות להציונית
 הכללית צריכים המזרחים להיות נוקים גם לשארי הציונים לכל מפלגותיהם והשקפותיהם
 השונות וביסודה של המזרחית מונחת לאבן סנה ההנחה שבכל מעשה ובכל פעולה
 כללית צריכים הציונים כלם להיות משתתפים יחד ולעבוד שכם אחר וממילא הלא בעיני
 המזרחים מתאחדים עם כל המפלגות בכנסותיהם הכללות וממילא הלא בעיני המה
 צריכים להיות שומעים ונשמעים גם לכל הרצאותיהם והשקפותיהם ואשר הרבה מהן
 הן חזרה נלו"י תחת כמה עקרי האמונה ובשביל זה הלא המה מוכרחים לבוא כסכנה
 להיות תלויים בהם, ולפחות להיות עומדים ונמנים על המנין על פי רוב רעות במטה יסורי
 הדת, איך כל מי שיש לו מוח בקדקדו צריך להודות שכל המעגות והתכיעות שיש
 להם לשלומי אמוני ישראל על התנועה מראשית התפתחותה נשארות בתקפן ואינן
 מתישבות במאומה גם ע"י התיסדותה של המזרחית. — ועל פי הדברים האלה הלא
 יוצא לנו כי אפי' אם לא נביא בחשבון את כל האשמות שמעלים על המזרחית ואסילו
 אם לא נמה אוון לאלה הדברים המכוסים שאומרים מנניהם לנלוחם ואשר עכ"פ נושאי
 דגלה אינם מודים להם, בכ"ז אם רק נשפוט עליהם מנקודת הראות של המזרחים
 בעצמם אין שום מקום לתת איוה משפט של קיום לקיומה של המזרחית. כי הלא
 המזרחית בעצמה ע"י התקיימותה הלא מודה בעצמה שהתלונות והמעגות של החרדים
 באומ"י הראשונה צודקות הן. כי לולא זאת הלא לא היו כלל כל צורך בהתיסדותה של
 המזרחית, ואחרי שהתלונות אינן יכולות להשתק גם על ידי' אם כן איפוא המזרחית
 בעצמה הרי היא באה ומטפחת על פני' וסתירתה אחוזה ורבוקה בעצם יסוד קיומה. והנני
 מוסף ואומר שבעיני המזרחית כ"כ מוסרכת היא מעיקרא עד שאני מתסלא מה ראו קבוץ
 של אנשים לצאת השערה ולהשמיע בחוץ בקולי קולות על מין התגלמות כזו אשר
 איננו יכול לתפוס שום נקודת-אחיזה בסני כל בקורת. אמנם נמצאים סותרים כאלה,

האומרים לפתור את החידה באמרם שגם המורחים יודעים את צד השלילה של השאיפה שלהם אבל היא מתקיימת בעורח פניות ונסיוות אשר אין כדאי לשומען. ואנכי אמנם לא כאתי למדה כוו לתמוך יתרותי על דברים אשר רק בהשערות יסודם. אבל בכיו לאידך ניסא, בכל מה שאני חפץ להפוך בוכותם ומכשיב שלא לחשוד אותם בדברים אשר אין לנו ראיות עליהן, כעיק צריך אני להורות שאינני מוצא כשום אופן פתרון להאניטאציא הזאת בלתי אם להחליט שבעיק יש כאן איזה דברים בגו, כי אם נקח הדברים כפשוטן אין להבין איך אפשר להשכל הבריאה להשלים עם מין חמר נמל כזה? והמוסח היותר חותך, שהמורחית לא הוסיפה מאומה ולא הביאה כל חדשות לטובה במחנה הציוניות, נוכל ליקח מזה, כי אם נשים לב נוכל להוכיח שהאגודות המורחיות ברוב בנין וכרוב מנין שלהם הנן מתקיימות רובן ככלם רק מתכרים כאלה אשר נם מקודם נהיו לציוניים, ואלה אשר מקודם עיפ השקפה פנימית לא נתנו ידם להציונית לא מצאו כלל לאפשר להסתפח נם אל המורחית. ואלה המעטים החדשים אשר מקרוב באו אליהם המה רק כאלה אשר לא ניתן להם כח ההכרעה ואשר נם היום אינם חודרים לעומקי הדברים וכל ידיעתם ותורתם במקצוע זה הן רק מקופי וכמעשה קוף בעלמא, והמה תולים עצמם כזה כמה שבראש מיסרי האגודה נמצאים גם רבנים. ולשלמות הדברים הנני לעורר על איוו מלחא דחמיהא שיש כזה המפיצה אור על ערכה של המורחית ככלל: הנה ראש המורחים כשרם שעלה במחשבה לפניו להביא לתחיה את המורחית הוציא לאור ספר רב הכמות בשם. אור חדש על ציון תאירי והרכה להוכיח את ערכה הגדול ונחיצותה המרובה של הציונית לקיום בית ישראל, וכה הרבה להתלהב בספרו ער שהביא במשפט קשה את כל אלה העומדים מנגד להתנועה ודן אותם ברותחים וגם נתן אותם לפחות, לפורשים מן הצבור ולמעכבים את הנאולה וכל המהרהר אחרי הציונית יהי באיזה צד שיהי הי בעיניו כאלו מהרהר אחרי השכינה, כביכול, כי אין כאן לא קושיות ולא סירכות, הכל כשר הכל יספ על צד היותר נעלה, ובן לילה לפתע פתאום ימים מועטים אחרי הפיצו ספרו זה כרבים והנה החדשות השמיע לנו בעל המחבר, חדשות ונצורות מסורש יצא מסיו, נעניתי לכם, מתנגדים, על טענותיכם הנאמנות והצדקות, אמנם כואת וכואת נמצאות בהציונית לרעה, אבל מצאתי תרופה למכתה זו של הציונית כמין בשם שהמציא לנו והרי הוא מחקרי מורחית, ומעתה יאמרו נא הבריות אם אפשר למצא איזה הניון ישר במין מהסכה של השקפות כאלו? ואנשים כאלה המלאים סתירות ונגודים בדברים העומדים ברומו של עולם, האם מהם נוסף לקח והאם המה יורו לנו דעה יבינו לנו שמועה? אחת היא על כן אמרתי כי לא ממורה ולא ממערב תבוא תשועת ישראל לא ברוח ולא בחומר, ועינינו רק אל די אלקינו ער שיהננו ויחוננו נם את אדמתנו ויוכה אותנו כי תחוינה עינינו בנחמת ציון וירושלם ושלום על ישראל ועל רבנן ועל כי הדרני ניי וכבוד די עליו יורה וחפץ שמים בידו יצלה כאוינ וכברכת המכברו ומקורו כרום ערכו והשוחר טובו ואשרו. אפרים סאמינאו.

ד. מוצעיק אי דרית מרחשון תרס"ה פ"ק ביעלסק.

מכתבו המהור נכון הניעני בדבר הציונית המורחית והנה התחלתי להשיב באריכות ויראתי אולי יומשך הדבר, לזאת נתישכתי להשיב בקצרה וזה תמצית מכתבו של כתיר: הנה גרון הציונית הפשוטה כאשר היתה עד הנה אין אני שואל כי היא נודעת נם לנו לרוע אך בימים האחרונים פנים חדשות באו לכאן כי נתנו להציוניות שם אחר ויכונה

בשם מזרחית וכתב כתיר כי האמת אניד ולא אכחד כי כשאני לעצמי לבי נוטה להאמין מכמה סימנים שאנו רואים כי אך שינוי השם נרדא יש בין זו לזו ובעצם אין הבדל ואולי מסוכנת המזרחית יותר מהציונית הפשוטה אך יען כי עיקר התנועה באה ממדינתנו לכן שואל כתיר דעתי בזה. והנני להשיב דבר אמת לאמתו לשיש בלא שום פניה חזי כי מיש כתיר כי אולי מסוכנת המזרחית יותר מהמערבית. הנה חכם עדיף מנביא כי כן הרבר. הא למה זה דומה? לבור עמוקה מגולה ובא אחד וכיסה בכיסוי של תכן וקש הלא הגדיל הסכנה ביותר כמובן, כי המזרחית היא רק כיסוי של שוא ושקר וערמה וצביעות ונחפתים עי"ז אנשים חמימים וישרים ועמי" רוב מתחברים אנשים שיש מינא בלבם בלא"ה והיו פוסחים על שני הסעיפים ועד הנה היו מתחברים אל החרדים ומתוך שלא לשמה בא לשמה וכעה מצאו כר נרחב ומתחברים אל החפשים ולומדים ממעשיהם ומדעותיהם והרבה יש לדבר בזה אך נאון כתיר חדע הכל בעצמו והאריכות בזה אך למותר, כל זה הנני משיב בקצרה ודי שנותיו יאריך בכמים מירידו דורש באהבה רבה ורבנן אמרין אהבת עולם המצפה לישועת די' כנציון החופים הניל.

ה. בעיה. די' נח ג' מרחשון תרס"ה לפ"ק הוראדנא.

ע"ד אשר שאל להוריעו חות דעתי ע"ד הציונית מזרחית אם היא כשרה לבוא בקהל אמונים, הנני להניד לו בפירוש כי אצלינו אין בין הציונית מערבית ובין הציונית מזרחית שום נימ ושניהם אמורים יחד לבוא בקהל ישראל כי הוסכם אצלנו כי אפי' הטוב שבמזרחים המחויק בשיטת הציונית לא ימלץ בהיותו נמשך אחריו אם לא ינפור לכה"פ בשלש עקרים של הי"ג עקרים אשר עליהם נשען כל הדת הישראלית. ומרגלא בפומי חמיר כי ממזרח שמש עד מבואו מחולל שם די' ושתי הכתות האלה למטרה שבניהם אשר יתאמרו בשם ציון לא יבואו אלי' לעולם, אמנם אל המטרה שבכליותיהם, לעשות ררך ושמה חדשה בכרם ישראל, שניהם יעדרו במטרה יחדיו להחליש כח האמונה המהורה ולהפית זרם חדש ברור הכא במצוה חדשה הנולדה ממקור הכפירה בשם רגש לאומי ואוי לו לרור שכך עלתה בימיו, לצאת בגלוי נגד נאוני הדור וקניו והכמיו בהוצאם ובעוות נוראה ולהשתכח עוד בזה אשר כן עשו ויאמרו אשר ממקום קדוש יהלכו וכאשר נראתה עתה בעליל, הנה לא מערבית ולא מזרחית היא כי אם רוח ציונית מעשי יצהיר עיש שקראו וזאל הנביא (סוכה נ"ב) ואח הצפוני ארחיק מעליכם יעו"ש פיר' רזיל ועל כן כל גדולי ישראל ורבניו והכמיו וכל חחרדים על קדושת התורה נוורו אחר ממה ולא נשארו בה כי אם רודפי קדימה וההולכים אחרי שרירות לבם אל הכבוד המדומה וכו' אשר הרפה שברה לבנו מראות את היעדרו והחילול השם הנורא מאוד, ולהתזכח עמהם אין חועלת כי כבר בא הכל נדפס ובאר היטב כל דברי שלומי אמוני ישראל בספרים מיוחדים על זה וגם כל דברי הלומות שלהם אשר המקרים הבאים יבואו ויטפחו על פניהם כי בשקר יסודתם — ודי' יעורנו על כבוד קדושת שמו ותורתו לילך בדרך הישרה ובמענלי תוהיק והתמיטה אשר רק היא הנותנת עצמה לכלל עדת ישראל בכל דור ודור ועי"ז נושע לנצחים ונוכה לביאת משיח צדקנו על ידו ית"ש כהבטחתו בתוהיק ועי"ז נביאיו הקדושים כחפצו השתור וכחפץ כל עדת ישראל המחויקים בתורת די' ובתוכם הצעיר כאלפי ישראל המוקירו ומכבדו כערכו הרם גבראל זאב מרגליות מויץ ומים פ"ק הוראדנא.

1. ב"ה. יום ד' כ"ה תשרי שנת תרס"ה פינסק.

אחריש הרריג בברכה וכבוד הראוי נתכבדתי בקירתו מערב החג והנני להשיב להדריג ספני הכבוד ולא מפאת שיש אמנם צורך או תועלת להשיב על השאלה הזאת אין בזה צורך. כי אין בזה הוראה שלא חסר אלא לגדולי ישראל, אחרי שאין אנו נזקקים לבקיאות כשים כבלי וירושלמי להשיב על שאלה כזאת וזיל קרי בי רב הוא. ואין בזה תועלת, כי המון העם וקלי הדעת והרה לא יבחינו בין אבא לאבא ודי להם אוחם מקצת המכונים בשם רבנים שנלכדו במצודה הזאת ושינו את שמה לסמוך עליהם ולאמר התירו פרושים את הדבר. וההתוכחות בזה אינה אלא לריב ומצה אשר תחת שיועיל עוד יזיק כאשר הורונו דברי ימי עמנו בכל העתים ובכל המפלגות שקמו בישראל והדברים בזה ארוכים ועתיקים ואנו אין לנו אלא להשען על אבינו שבשמים ויבא בעל הכרם וכו' ויקיים בנו מקרא שכתוב ולא ימושו מסוך ומפי ורעך ולאור תורתנו הקדושה תמס תלכנה כל הרעות הנמסדות; יעלו עשבים בלחיי המחדשים המהרסים האלה ודבר ד' יקום לעד ורק כעונותינו המרובים עלה הנורל עלינו אשר בדורנו נחמה החדשה הזאת באין לאל ידינו להושיע ורק לר' הישועה אנה ד' הושיעה נא במהרה בימינו ותחוינה עינינו בשוכך לציון כעתירת הכותב בלב דוי המכבדו ומוקירו כערכו הנעלה דויש ושלום כל שלומי אמוני ישראל באהיר דוד פרידמאן חוסף הניל.

2. סוואלק ר"ח כסלו תרס"ה לפ"ק.

ענין הציונית אשר הרעיש עולם ומלואו, ידע בתיר כי כמעט כל רבני רוסיא והנמנים בתוך קהל שלומי אמוני ישראל לא כסתר דברו כי היא כנסי' שלא לשיש והעומדים בראש התנועה לא מעיר הקדש נקראו ומי יודע אם סתרים ישר, אחרי כי אין עצתם אמונה ואולי היא כונה צפונה ועצה עמוקה להסר תורה ולהעמיד כל האומה על לאומית למען שהר פריקת עול על שחרת הקדש והי' כעם ככהן וכל לאומי הוא בעל בעמיו אפי' אם אינו מקיים אפילו חק אחד ובחרו להם בציון למען המשך לב העם אשר לזה משאת נפשם גם הסריו בהבטחות שוא מן מלכי עמים ורווני ארץ כי ישועה קרובה לבוא וכבר הארכתי בזה באי מדרשותי לא יכיל פה הנליון (ע"פ הירושלמי ריש שקלים כל השכמה השחתה).

והנה הרבנים אשר נתחברו להציונים ידענו אותם וירועים לשבטיהם, מהם — לא הקרו ער תכליתן, ומהם — אומרים למען השלום הם עושים, ורובם אינם בחירים בתוך קהל הרבנים הראויים לעמוד בראשי המטות ואשר פעולתם אמת, ובעת אשר רוב הנמשכים אחריהם לפי תומם התחילו להתלונן במהנה ולבקש חשבונות רבים כי ישועות עוד טרם נעשו בארץ וקצרה ידם לבשר בקהל עם את כל הגדולות אשר עשו — בקשו להם הרבנים תחבולות לצאת מן הסכוכה ושינו טעמם ולשונם ומסודת יעירו וצדק יקראו לרנלם והיו למשכירי הדת, ומי יודע אם גם למען השלום לא יוותרו בכח ב"ד יפה בקרב הימים גם בענינים תנועים לסניפי אמונה והכל למען השלום. כללו ש"ד אין רוח חכמים נוחה מהם ומרבניהם הדומים להם ואינם דומים כלל כי יבוקש תורה מפייהם וממטיפיהם אשר שפחותיהם אתם ואת התוכחה בטלו ובלשון מדברת גדולות יעשו להם מטעמים כאשר אהב המון העם לאמר כי כבר אכשר דרא וכל העדה כלם קדושים ולא ברוח אמר ד' כי אם בחיל ובכח ומה קצינו כי ניחל ורק בכחינו ובעוצם ידינו נעשה לנו חיל.

לכן ישמה לבי בדברי רומענית כי ראיתי כי גם כחיד עד חכליה הוא חוקר והוא הבין דרכם — ודי' הבוחר בציון ובירושלים ישיב את שבות עמו ועלינו יופיע רוח ממרום רוח רעת ויראת די' ונוכה לחוות בשוכו שיבת ציון וישיב שופמינו כבראשונה ויועצינו ככתחלה. דברי המצפה לישועת די' ומיצר בצרת עמו עבר נאמן ליראי די' ואוהבי תורה דוד טעבלי קאצענעלבוניגען האביר דפי'ק סוואלק יצ"ו.

ה. עזרי מעס די' כי לסדר וישכן באחלי שם בי' דר"ח מ"ח שנת תורה וגדולה

לפי'ק יעליזאוועטגראד.

למענה על שאלתו כהונן אין לי אלא לבאר פסוק אחד בתורה בסדר שבוע זו בפרשת דור הפלגה: "ויאמר הבה נבנה לנו עיר ומגדל וראשו בשמים ונעשה לנו שם פן נסוף על פני כל הארץ והנני רניל לבארו על פי הנודע מספר הישר וממדרשי חז"ל בבאר לשון דברים אחרים האמור בתחלת הפרשה. שכל עיקר תכלית כונתם בכנין המגדל הי' בעצת נמרוד למרוד כמלכות שמים, אבל פחדו לנלות מחשבתם הרעה הוואת לפני כל הבריות מפני שחששו פן לא יסבימו הבריות למרירה זו ולא יסיקו וממם והיתה תכלית כונתם ידועה אך לראשי המנהיגים נמרוד ויועציו ובפני כל העולם כלו אמרו שכונת בנין המגדל הוא כדי שלא יפוצו על פני כל הארץ. וזה באור הכתוב שאמרו מנהיגי החכמה איש אל רעהו הבה נבנה לנו עיר ומגדל וראשו (פירוש עיקר כונת בנין המגדל) בשמים (פי' כונה נבונה ורמה למרוד כמלכות שמים) אבל כדי שלא ימנעו לנגדנו מפריעים בעיקר תכלית כונה זו שאינה מתקבלת על לבות ההמונים שאינם רוצים במרירה חיו על כן נעשה לנו שם [פירוש נפרסם בכל העולם כלו שאין כונת בנין המגדל אלא] פן נסוף על פני כל הארץ אבל לא זה עיקר מטרת כונתנו אלא בשמים. — ולחכם ונבון כמוהו יספיקו דברי אלה וקורא אני על מעלתו חכם עדיף מנביא ויפה דרש באמיד והעליון ועינו אל יראו יתקננו בעצה טובה מלפניו ית"ש וישיב שופמינו כבראשונה ויועצינו ככתחלה ואו ציון במשפט תפדה ושביה (פירוש שבי פ"ש ע) בצדקה ויוכנו לראות בכנין אריאל בכוא לציון נוואל ושבו בנים לנבולם ועל ראשם שמתח עולם כנפשות כל יראי די' והושבי שמו ותורתו ומצותיו וכנפש ידירו הרצוף אהבה רבה ואהבת עולם המצפה לישועה חיים ברלין החופ"ק והגליל.

מ. ב"ה. יום די' בי' תשרי תרס"ה פת דענאבארג דמתקריא דווינסק.

מכתבו קבלתי כעת ועיר המזרחים אני לא מהם ולא מהמם וכי ודרך צחות אני אומר עליהם מה דאתא ביב דף כ"ה ע"א לכל רוחתא וכו' דמורי בה וכו' ובירושלמי ברכות ס"ד ה"ה ע"י"ש לכל רוחות וכו' ועיי"ש המפרש ש"ט בטורה פ"ה גבי פלסופיא המזרחית ע"י"ש דעיקר מנתחם להקטין האמונה בנסים רק בדרך הטבע ר"ל מהאי דעתא ועיין ביזמא דף ה' ע"ב בשיבא משה וכו' וחוס' פסחים דף ק"ד ע"ב גבי ב' תבשילין וערובין דף מ"ג ע"ב הכל עכרים ורשיי סוכה דף מ"א וכו' וגם ברכות דף מ"ה ע"ב גבי מלכות ביד בבנין ירושלם ושם מיט ע"א בסלוגתא דריש ורינ אימתי כונה ירושלם וכו' ובירושלמי פס"א דברכות ופי"ב היד שם דמ"ל דכולל של דוד כבונה ירושלם ושם ס"ד ובר"ה ס"ד ה"ה בתפלה ובסוטה פ"ז גבי ברכות כה"ג דהוה זה מחלוקת אס ציון ומקדש אחר ע"י"ש וכבר כתבתי בזה קצת בח"א בהל' חפלה פ"י"ב גבי ברכת מספיר ובאמת עיקר הספק שלהם על הירושלמי פ"ה דמעי"ש הידוע לא ר"ל קודם לביאת משיח רק דהנה כפסחים

ה' ע"א חשיב שם שמו של משיח לאחר ביהמ"ק ועיין כ"ב דף ע"ב דהנה בסנהדרין דף צ"ח ע"ב אמר דעתיד שיהי' דור אחר קיסר ופלגא קיסר, דור הראשון עייש כרשיי ועיין מ"ש הראב"ד בהשגות ס"א מה' מלכים ג' מלכי ישראל כה"ג והרבה הארכתי בזה בחיבורי על ה' מלכים אייה אדפיסו והוא כך דהנה הרמב"ם בה' רוצח ס"ב כתב דיש כח למלך להרוג אף היכי דעפי' דין אינו חייב ועמ"ש ס"ח מה' סנהדרין אך זה רק היבא דעכ"פ יש לזה הוכחה ואומדנא וכעין דמבואר בירושלמי ס"ב דהגיגה היב נבי כ"ד סבין ועונשין וכ' וכן נבי מלך משא"כ בלא אומדנא לא וזה ר"ל הנ"ל כר"ה דף כ"א ע"ב בקש קהלת וכו' אף שהוא מלך מ"מ לא אבל משיח דהוה קיסר יכול גם זה וזה ר"ל בסנהדרין צ"ג ע"ב דמורה ודאין ע"ש וזה יהי' לאחר בהמ"ק וזה שמו של משיח משא"כ זה ודאי קודם ביאת לא יהי' לא הנאולה ולא הבנין ויש בזה אריכות ואכמיל סוף דבר כל הדרכים שלהם כחוקת סכנה ועם שונים לא יתערב ת"ל"מ יוסף ראזין רב דסה הנ"ל.

י. ב"ה. יום ה' כ"ז תשרי תרס"ה למ"ק אישישאק.

מכתב רומענית קבלתי היום ושמתתי לראות כי לא אלמן ישראל ועוד יזהירו בחוכנו חכמים עדיפי מנביאים אשר יגלה להם ד' סודו כי כפי הנראה לא ראה חיבור אור חדש על ציון ואלו ראה מה לנו לשאול על הפועל כי הפועלה תעיד על פועלה וכל גדולי מדינתנו נאנחים ונאנקים על זה ואין בידנו לחקן ה"ו ושאר הראשים והמנהלים הם הם מנהלי הציונית הידוע רק התחכמו לכסות ערותה לאמר כי לא יצאו מדת התורה ולא כן שמענו בכל מקום שהתאספו הטו דרכם כנפש הפצה לפי ה"מית ההולכים אחר החדשות כי כל ההנהגה בידם בכל דבר. הרחמן יצילנו מהם ומהמונם ושאונם ונוכה לנאולה האמתית. כי גם שורש הדבר איננו מקובל אצלנו וברשותי בעניותי הרכית ראות כי כלל הנהגת ישראל וכיש גאולחן אשר היא יסודו של עולם אין לנו כעצמנו לעשות שום דבר רק ע"י הקב"ה ואף בשאר דברים אשר אנו רשאים בזה כמו רפואה ביחוד, דבר רחוק מהטבע בזה הוא אסור יותר מדרכי אמורי אשר אסרו לנו חז"ל ואם העת סדורה לפני רמעיית הפצתי לדעת דעתו הגדולה בזה. ידיו ד' ז"ש ומבכרו באהבה יוסף ויגדל כעת סק"ק.

יא. ב"ה א' דרי"ה מ"ח תרס"ה נאוההרדק.

קראתי לשבת ענג במכתב קדשו מן מוצאי החג וכו' והאמת הוא כי בעונותי נפשי תמס תהלך ורוחי ענומה ממצב אחינו במדינה זו ד' ירחם ומעוצר רעה ויגון רבים כורחים לאלפים ולרבבות לאמעריקא ולאפריקא לחפש אחר לחם ההכרחי — וכיותר אוי גא לנו כי דת תה"ק הולכת הלך וירוד באופן שאין לשער וביותר אחרי שנחפשטה לדאבון לכבינו החברה הועומה המכונים. ציונים ועליהם נאמר ציון כסר תכבה הם הם כיבו אש דת קדשנו ומקדשים ומטהרים ראשי פורקי עול כידוע לדאבון לכבינו וגם החרשים המורחים לא טובים מהמערבים הישנים וארם נחש במקוטו עומד ואם כי תודות לדי' כל גדולי ישראל מגלים ערות החברה ההיא על כל זה תופסים מעמי הארץ רבים מפני שלמראית העין אומרים שהמה ינדרו הפרצות ושועלים קמנים מהבלים ברם ד' צבאות וכבוד גאונו בחכמתו וצדקתו רואה זאת כמבואר במכתבו "קדוש מאלה וכאלה באמת רסו ירינו ונחבל רוחינו אך כנגד זה תודות לדי' יש צדיקי הד' שמתחוקים להרבות קיבוצים של תלמידי חכמים העוסקים בתה"ק וגם בעירי זה שנים רבות שלומדים לערך

לערך מאה תלמידי חכמים בחורים ואברכים וכו' וזאת נחמתי בעניי כי על דבר הציונית אין בידנו כח לבטלה עדי ירחם ד' ויביא לנו הנואל צדק בכיא — הכלל כל ירא אליקים באמת בורה מפני הציונים המזרחים כבורח מפני האש אך אלו העומדים על שתי הסעיפים נמשכו אחריהם ואין בהם רבנים וזלח הסעיפים שיסדוה לפי דעתם המשובשה הרבה יש לדבר בזה אך לא יספיק הנליון — ירדו אמת הרושית באהבה רבה ואהבת עולם ינוב בשיבת טובה דשן ורענן כנפשו הטהורה ונמש אחר אהו באהבתו סלה יחיאל מיכל הלוי עפשטיין החוסיק.

יב. בעזרת השם יום ה' פ' בראשית תרס"ה פאניוועז.

הנני לבאר בזה תולדות יסוד המזרחי. — איזה רבנים ממדינתנו שבראשית התנועה לקחו חלק בה בהוכחה לדעת את השחתת החברה כי כל כונתם אך להדיח את לב ישראל ומבלי היה להם היכולת להורות על האמת ולפרוש מהם רצו לטהר את השריץ ביסודם להם בתוך הציונית את המזרחי. אבל דרכם לא יתכן אחרי כי נתונים המה תחת ראשי ומנהלי החברה שהם עוכרי ישראל הם מחסארים כי באו להחיות את ישראל והם בעצמם נושאים להם נשים נכריות. ויסה המשיל עליהם אחד לאשה וקנה אחת שלעת וקנחה היתה בבית בניה שאכלו מריסות והוקנה הניהה בשר כשר בקדירה עם חוט קשור לסימן — ולזאת כל איש הירא וחרד לדבר ה' אל יתחבר אליהם כי התחיה שהם אומרים להביא בקרב ישראל היא מות לכל הקדוש אלינו ובמדינתנו מעטו מאד המחויקים בה כי רק החסשים בדעות, המה חכריה ואיזה רבנים קטנים שרוצים בזה לעשות להם שם בין המשכילים לאיזה מטרות שונות והי' המוב ישמור את כלל ישראל ממטיבים כאלה וירים קרן ישראל מעלה מעלה. והנני מקירו ומכברו כערכו הרם יצחק יעקב בהרשיל ראבינאוויטץ.

יג. ב"ה, יום ב' י"ג כסלו תרס"ה פאלטאווא יע"א.

... ידע בית כי הציונית כלה ממזרח שמש עד מבואו כהמערבית כן המזרחית אשר תתכסה באררת שער למען כחש היי נעו מענלותיה לא נדע, כי המה לאבן נגף וצור מכשול לבית ישראל אם כי לאיזה מהרבנים במדינתנו אשר כהמזרחית יחד כבורם ידוע מה ראו על ככה ומה הניע אליהם וכי לא חנם מזורה הרשת וכו' ולא ארחיב פי עמי לבלוע פני הלוח וכו' כי לא זו המטרה במכתבי זה, כיא עצתי אמונה לכתיר אשר נחנו ד' עליון והוא הנבר הוקם על לדעות את ערתו הקי' ודבריו הם נר לרגליהם ואור לנתיבותיהם להרחיק את צאן מרעיתו בל ילכו בדרך אתם ובל ישעו כדבר שקר הבונים עיר ומגדל הפורה באויר וכו'.

כולנו שלומי אמוני ישראל נכסח בהי' עדי עד, כנשוא נס וכו' וכתקוע שופר נשמע כלנו יחד בכיא והשני אשר הסיץ אותנו בארבע רוחות השמים צדקת סודנו כו' הוא יקבץ ויכנס נדחינו ברחמים גדולים בכיא. ירדו המכברו כרום ערכו, יעקב מרדכי בהריש ניסן זיל חוסיק. (מקום החותם).

יד. ב"ה יום ה' עש"ק ה' מרחשון תרס"ה קאברין.

מביק מן מוצאי יו"ט קבלתי ועיד אשר ידרוש רומעכתיה ארות הציונית המזרחית אם ראוי להמאמינים מבניי להשתתף עם המחויקים בה לדעתי גם אם היו כל הציונים המזרחיים המימי דעים ככל שלומי אמוני ישראל ובכח הציונית היה באפשר לקרב גם את

הנחשלים מבני עמנו אלינו ולפעול עליהם כי ייטיבו את דרכם ויקבלו עליהם עול תורה ומצות כראוי לאיש ישראל המאמין בה' ובתורה'ק גם אז לא היה ראוי וכראי לנו להשתתף עמם להמנות באנדרותיהם. אחרי כי יסוד השמה הציונית היא רק הכל ושמות נמורה לחשוב כי השולטן יתרצה למכור את איי בעד הכסף אשר ישקלו על ידו וגם לחשוב כי אנחנו בעצמנו נוכל להתאחד עם כל המסלנות אשר בינינו להנהיג ממשלה באגודה אחת וכדרך שלום וגם כי כל הממשלות בעלי אמונות השונות יסכימו על הדבר. והנה לא נמצא בתורה'ק שבכתב ושבעים ולא באחד מסה'ק כי נכון להפיץ דעות מוזכות ורמיזות שוא. למען חוק עייז את האמונה והדת בקרב עמנו כי אמונתנו היא מסקור החכמה אשר מהכימט פתי ואיך תדרוש מאתנו לחוק אותה עיי דמיונות ומחשבות הכל. וכמו שהזוהרנו מאת החכמיא שלא להתחכם יותר כן הזוהרנו שלא להיות סכל. וכי אין הפיץ בכסילים ומה גם עתה כאשר אנחנו רואים, כי הרבה מהציונים המזרחיים ואולי הרוב מהם הם מהצעירים אשר עיי רוב קריאתם בספרות החדשה קלטו ברכ או במעט דעות ארסיות נגד אמונתנו ודתנו המקובלת וגם על העומדים בראשה של המזרחית אין לסמוך הרבה. כי אמנם אין חפצי להיות חושד בכשרים לאמר כי גם הם קלטו בלכם מעט מהדעות המשובשות השוררות בעתים הללו. אבל מי שראה מכתבי קולי קריאותיהם יראה עד כמה הרבו והגדילו ברברי שקר וחנופה לתפוש עיי שקריהם נפשות קטני וקלי הדעת מבני עמנו. יאמין לי רומענית כי כאשר ראיתי את הקול קורא הראשון והשני מאת ראש המזרחיים אמרתי כי אינני יודע באיזה מקום ראוי להושיב את הכותב אם בבית האסורים, יען כי יודע הוא, כי כל דבריו שקר וכזב וחפצו רק לנגוב דעת הכריות או כי הוא בעצמו נתעה בשוא להאמין כי ברבריו כן הוא ואם כן מקימו בבית המשונועים וכבוד רומענית כחכם עדיף מנביא קלע אל השערה, כי אין הפרש בין המזרחית והמערבית במאומה. ואם כי יוכל היות שאינו כראי לצאת נגדם במלחמת תנופה שלא יתחוק אצלם כח הנצחון אבל דבר ברור הוא בלי שום ספק, כי יש לכיא משלומי אמוני ישראל להרחיק עצמו מהם ומהמונם ומכשיכ שלא להתחבר באגודתם. וכאשר אין עתי וכח עטי בירי להעלות על הגליון כל רחשי לבבי בזה, אשים קץ לדבריי ואחתום בברכה ושלום לרומענית ולכל החוסים בצל תורתו ויראתו כנפשו המי וכחפיך הרויש מרחוק מקורו ומכבדו כערכו הרב

120. בי"ה יום ו' עש"ק בי"ח תשרי מזרחית לפ"ק — אתגלה קלונם לפ"ק, האמעל.

היום קבלתי מכתבו, והנני להשיבו אשר המזרחית ורח משעיר לפו, ורק כונתם למען חפוש בני ישראל בלכם אשר לא יסכלו הסריקה עומיש ואמונת חיל. ומחלקותם לא על התורה לכר כיא גם על נותן התורה גלל כן שמו ממה על פניהם להקרא בשם מזרחים והראיה לזה כי הספירו הספר רב על הערצל, אשר הרם ונתן אחביי ממצות תסלין וציצית כפומבי ולהקרא בשם משיח וירמו אותו למרע"ה וכל כונתם בשתי אלה לאסוף ממין ולהגדיל שמם אשר המה בעצמם אנשים בלי שם והגם שבין הכתה הואת נמצאים גם אנשים חמימים אך אינם יודעים ואינם מבינים את הצפון בזה ונמשכים בלי דעת אבל הכל הולך אחר המעמד הם הראשים והמנהיגים אשר שמו תיכלא ככולא בהנהגתם ולדעתי יתרחק מהם כמטחוי קשת ואל יגע בכל אשר להם, וכשנוכה יתגלה קלונם ורעתם ביב והאל הטוב יגלה עלינו עיי משיח צדקנו כביא חשתי ולא החמהמהתי להשיבו ככקשתו צבי רוב במהוריא חופיק האמעל.

טז. יום א' א' דר"ח מרחשון תרס"ה לפ"ק טוקום.

אף שיודע אני טך ערכי שאין לי לחוות דעה בענין הנוגע לכלל ישראל, אך אחרי אשר כבודו בקש ממני להודיע לו דעתי לא אוכל למנוע זאת והנה להעלות על הגליון הניוני לבי בדבר הזה אין כח בפי עמי גם הקצר היריעה, אך זאת אוכל להניד אשר לדעתי איש אמונים המאמין בדברי נביאינו וחכמינו ז"ל ועיניו בראשו עליו לרחק את הציונית גם המזרחית שיצאה ממנה. והנני דורש שלומו מכבודו ומוקירו צבי ליבטענשטיין.

יז. כ"ה יום ה' ד' מ"ה באבדויסק.

מכתב כתיר קבלתי, גם דעתי אינו נוטה להציונית כלל והמערבית והמזרחית אחת הם ושלום למר ולתורתו הרויש ומכבודו כערכו, שמר"י נח.